

หลักความเป็นสากล Principle of Universality

ดิเรก ควรสมาคม¹
Direk Kounsamakom

บทคัดย่อ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สากลหรือหลักความเป็นสากล” ในวงวิชาการไทยตลอดจนสังคมไทย จะมองไปที่ตะวันตกว่า อะไรที่มาจากตะวันตก ความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ ของตะวันตกนี้แหละ คือ ความเป็นสากลหรือเป็นสากล ในบทความชิ้นนี้ต้องการเปรียบเทียบความเป็นสากลกับหลักการทางพุทธศาสนา จึงพบว่าแท้จริงแล้ว ความเป็นสากลที่แท้ในทางพุทธศาสนาเป็นคุณละเรื่อง กับหลักสากลของตะวันตก โดยพุทธศาสนามีหลักสากลสามประการครอบคลุมทั้งหมดแล้ว คือ 1.ความเป็นมนุษย์ที่สากล 2.ความรักที่เป็นสากล 3.ความจริงที่เป็นสากล นอกจากนี้ได้วิเคราะห์ หลักสากลที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและการทำวิจัยในมนุษย์ ว่าหลักการเคารพบุคคล หลักคุณประโยชน์ และหลักความยุติธรรม คือแง่หนึ่งของหลักสากลของพุทธศาสนานั้นเอง เมื่อเข้าใจ หลักสากลให้ถูกต้องชัดเจนแล้ว จะทำให้มนุษย์มีท่าทีต่อกันและต่อสิ่งทั้งหลายอย่างเกื้อกูล ผลที่ได้ คือ การลดความขัดแย้งและเกิดสันติภาพขึ้นได้อย่างน้อยภายในจิตใจของตน

คำสำคัญ: สากล, หลักความเป็นสากล

¹ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, รองศาสตราจารย์, ปัจจุบันทำงานตำแหน่งอาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยพายัพ.

Abstract

When we mention the state of “Being Universal or The Principle of Universality”, Thai academic society or Thai society usually perceives it as advancement from western countries. This article compared the Universality with Buddhist principle. The finding showed that the true Universality of Buddhism is different from the Principle of Universality of the West. The Buddhist principle is comprised of three universalities: 1) human universality, 2) love universality, and 3) truth universality. In addition, the universalities concerning law and human research were also analyzed. It was found that principles of respecting people, benefit, and justice are one root of Buddhist universality. When the Principle of Universality is clearly understood, human shall interact in a way that they support one another. This would result in the world of less social violence and of peace, at least, in the people’s mind.

Keywords: Universality, Principle of Universality

1. ความเป็นมา

ปัจจุบันแนวโน้มของกระแสโลกที่เข้ามาในสังคมไทย ประการหนึ่งคือ การใช้คำว่า “**ความเป็นสากล หรือหลักรสากล**” มาเพื่อเปรียบเทียบหรืออ้างถึงความสำเร็จ ความสำเร็จ ความเจริญ ความทันสมัย ด้านต่างๆ ตัวอย่างเช่น การใช้คำว่าเพื่อเข้าสู่ความเป็นสากล ให้มีมาตรฐานสากล ระดับคุณภาพสากล การจัดการศึกษาสู่ความเป็นสากล กลยุทธ์มุ่งสู่ความเป็นสากล เป็นต้น จะเห็นได้ทั่วไปในแทบทุกระดับไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน พยายามทำให้ตนเองหรือกิจการงานด้านต่างๆ ให้มีความเป็นสากล ไม่เว้นแม้แต่ในวงการการศึกษาที่มีความพยายามในการสู่ความเป็นสากล ดังเช่น ในแผนพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2551 -2554) ข้อ 1.2.5 ด้านการพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทยและการเปิดสู่ภูมิภาค (Internationalization and Regionalization) กำหนดไว้ว่า “ผลการดำเนินงานด้านคุณภาพ: ในภาพรวมสถาบันอุดมศึกษาได้มุ่งเน้นสู่ความเป็นสากลในทุกด้าน” นอกจากนี้ เช่น ความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทยควรประกอบด้วย ความเป็นสากลของหลักสูตร การมีคณาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนและวิจัยในเวทีนานาชาติ การบริหารจัดการความเป็นสากลทั่วทั้งสถาบัน การพัฒนาหน่วยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาให้มีความเป็นนานาชาติ การประสมประสานคณาจารย์และนักศึกษานานาชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น

หากพิจารณาถึงความเป็นสากลในแง่รวมๆ ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นสากลหรือหลักรสากลนั้น สังคมไทยถือตามความเจริญของตะวันตก หรือถือตามที่ฝรั่งกำหนดกันว่า อย่างนี้แบบนี้จึงจะเป็นสากล หากไม่มีหรือไม่ทำตามเกณฑ์ของเขา ก็จะไม่ได้รับการยอมรับ ไม่เป็นสากล

ดังนั้น จึงควรพิจารณาลักษณะความเป็นสากล หรือหลักรสากลว่า แท้จริงแล้ว มีความหมายและลักษณะอย่างไร จึงถือว่าเป็นสากลจริงๆ ไม่ใช่แค่เข้าใจความเป็นสากลแบบตะวันตกซึ่งมุ่งเน้นไปทางด้านวัตถุหรือเพียงตัวเลข โดยเมื่อกล่าวถึงคำว่า ความเป็นสากล หรือหลักรสากลจัดเป็นคำกำกวม ตามความเข้าใจของคนไทยทั่วไป มักมองไปยังตะวันตกหรือพวกฝรั่งว่า เป็นพวกที่เจริญแล้ว เป็นผู้นำในด้านความเป็นสากล ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก (แบบเชิงรุก) แล้วสังคมวัฒนธรรมไทย (แบบเชิงรับ) ได้รับเอาอิทธิพลทางแนวความคิดตลอดจนวัฒนธรรมและเทคโนโลยีอุตสาหกรรมของโลกตะวันตก (ที่เรียกว่า “ความเจริญ”) มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ความเข้าใจในสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องความเป็นสากล ว่าจะต้องเป็นอย่างตะวันตกหรือเป็นแบบฝรั่ง และ แนวโน้มทางความคิดที่ว่า ถ้าฝรั่งเขามีอะไรเป็นสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้น คนไทยก็ต้องมีให้ได้เหมือนเขา ทำให้คนไทยกลายเป็นผู้ตามอย่างสมบูรณ์หรือกลายเป็นบริโภคนิยมเต็มๆ ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ กลายเป็นว่า เรื่องอะไรที่สังคมไทยมีมาแต่เดิม ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรม สมบัติดั้งเดิมที่มีคุณค่า คู่กันมากับสังคมไทย เป็นสิ่งด้อยค่า ล้าหลังไม่เป็นสากลไปในที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงควรทำความเข้าใจเสียใหม่ ให้ถูกต้องชัดเจนลงไปว่า ในเรื่องหลักรความเป็นสากลหรือหลักรสากลนั้นแท้จริงแล้ว เป็นอย่างไร เมื่อเข้าใจถูกต้อง

ก็จะส่งผลต่อการมีทำที่และการปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2. ความหมาย

คำว่า **สากล** (Universal) หรือ **ความเป็นสากล** (Universality) ผู้เขียนขอแบ่งความหมายเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ความหมายในระดับทั่วไป และความหมายตามนัยของพุทธศาสนา ดังนี้

2.1 ความหมายในระดับทั่วไป

สากล หมายถึง ทั่วไป, ทั้งหมด, ทั้งสิ้น เช่น สากลโลก สากลจักรวาล เป็นที่นิยมทั่วไป เช่น เครื่องแต่งกายชุดสากล สามีญหมายถึง แบบซึ่งเดิมเรียกว่า ฝรั่ง เช่น มวยฝรั่ง เรียก มวยสากล, ใช้แทนคำ “ระหว่างประเทศ” ก็มี เช่น สภากาชาดสากล น่านน้ำสากล (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ความเป็นสากล ในพจนานุกรมแปลไทย-อังกฤษ NECTEC Lexitron Dictionary อธิบายไว้เป็นตัวอย่างเพียงว่า การใส่เสื้อสูท ดูแล้วมีความเป็นสากลมากกว่า

สากล ในอีกแง่หนึ่ง หมายถึง สิ่งที่คนยอมรับกันมากๆ หรือยอมรับกันทั่วไป²

เมื่อพิจารณาจากการให้ความหมายดังกล่าว เห็นได้ชัดว่า สังคมไทยมีแนวโน้มให้ความหมายในแบบตะวันตกที่ว่า สิ่งใดหรืออะไรที่มาจากตะวันตกจะต้องเป็นสากล บุคคลอื่นต้องยอมรับหรือถือตามเช่นนั้น ดังเช่น เพลงสากล (เพลงฝรั่ง) หรือกรณีเสื้อผ้าชุดสากลของฝรั่ง (ชุดสูท) เป็นต้น คำถามกลับจึงมีว่า การแต่งกายแบบฝรั่งหรือเสื้อผ้าชุดสากลที่คนไทยนิยมกันนั้น เป็นสากลจริงหรือ ?

วิเคราะห์: เสื้อผ้าชุดสากลหรือสูทตามแบบตะวันตก ที่เรียกว่าเป็นชุดสูทสากลนั้น เป็นการพยายามให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบว่า ที่ไหนก็มีการแต่งกายแบบนี้เหมือนกับว่าเป็นของร่วมกันเหมือนกันไปหมดทั่วทั้งโลก จึงถือว่าเป็นสากล เช่นนี้ วิเคราะห์ได้ว่า ไม่เป็นสากลจริง เพราะถือเอาตามๆ กันเท่านั้น ไม่ได้เป็นสากลจริงๆ แต่อย่างใด ทั้งนี้หากเป็นสากลจริง ชุดเสื้อผ้างดงาม (สูท) ต้องมีทั้งหมดทั่วไปทั้งโลก เหมือนอย่างเดียวกันหมด กล่าวอีกแง่หนึ่งได้ว่า เสื้อผ้าชุดสากลนั้น เป็นเพียงเรื่องของคนไทยนิยมตามฝรั่งเท่านั้น ไม่ได้เป็นสากลจริงแต่อย่างใด เพราะเสื้อชุดสากลไม่เหมาะกับภูมิประเทศไปทุกๆ แห่ง เช่น ในเขตร้อนของไทย เป็นต้น ความเป็นสากลที่คนบางพวกยอมรับกัน เช่นชุดสากลนี้ จึงไม่ใช่สากลที่แท้จริง³ ในประเทศศรีลังกา พม่า

² พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2548), **มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์**, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวยาจำกัด), 10.

³ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2551), **ธรรมบรรยายชุด: วิกฤตบ้านเมืองวันนี้โอกาสที่มีควรเป็นของใคร? เรื่องที่ 13 วิถีสันติภาพ** (เครื่องบันทึกเสียง), นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน ; **ธรรมบรรยายชุด: ถ้าไปถึงปัญญา ก็ไม่มีหลงทางจริยธรรมสากล เรื่องที่ 1** (เครื่องบันทึกเสียง), (2551), นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน ;

อินเดีย จะพบว่าคนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับหรือนิยมใส่ชุดสากลอย่างฝรั่งตะวันตกแต่อย่างใด เหตุผลประการหนึ่งก็เนื่องมาจากการถูกกดขี่จากประเทศเจ้าอาณานิคมที่ปกครองดินแดนเหล่านั้น ทำให้คนในชาติเขามีใจที่หวงแหนปกป้องวัฒนธรรมประเพณีการแต่งกายของตนไว้อย่างเหนียวแน่น ขณะที่คนไทยและสังคมไทยส่วนใหญ่กลับตรงข้าม ไม่ถูกบีบคั้นเพราะไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของตะวันตกจึงตกอยู่ในความประมาท และมีความนิยมฝรั่งอยากเป็นเหมือนตะวันตก จึงเกิดแนวคิดนโยบายในยุคหนึ่งว่า ไทยต้องพัฒนาให้เป็นอย่างอารยประเทศ (ฝรั่ง) ทศนคติสภาพคนไทยจึงตื่นตามตะวันตกอย่างมาก ดังนั้นสากลแบบนี้ จึงเป็นเพียงแค่วัตถุจากด้านรูปแบบภายนอกโดยเฉพาะวัตถุเท่านั้น ไม่ใช่สากลที่แท้แต่อย่างใด

นอกจากนี้ ในระยะหลังมีการใช้คำใหม่ ทำนองเดียวกันกับหลักความเป็นสากล คือ คำว่า “โลกาภิวัตน์” (Globalization) แปลกันโดยทั่วไปว่า หมายถึง การแพร่กระจายไปทั่วโลก; การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ เป็นต้น ทำให้เห็นได้ว่าโลกาภิวัตน์ ที่แท้นั้น คำว่า “โลก” กับคำว่า “อภิวัตถุ” แปลว่า การแผ่ถึงกันทั่วโลก, การเข้าถึงโลก แต่ในที่สุดความหมายลึกๆ ของโลกาภิวัตน์ ก็คือ **แผ่คลุมไปทั่วโลก (ครอบงำ)** เป็นการพยายามแผ่ขยายอำนาจของตะวันตกให้คนอื่นทั่วไปยอมรับในวัฒนธรรม สินค้า แนวคิดรวมทั้งกฎหมายของเขานั้นเอง ในที่สุดหากคนไทยไม่เข้าใจถึงความหมายและความเป็นมาตลอดจนผลกระทบที่ตามมา ก็จะทำให้กลายเป็นเครื่องมือหรือตกเป็นทาสทางวัฒนธรรมของตะวันตกได้ แม้โดยไม่รู้ตัว

ดังนั้น ความหมายของสากล หลักความเป็นสากล ตามที่เข้าใจกัน จึงยังไม่ตรงกับหลักการที่แท้จริงของหลักสากลในพุทธศาสนา ดังเช่น การไม่ยอมรับชุดสากลของตะวันตกของประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมดังกล่าว ข้างต้น

2.2 ความหมายตามนัยของพุทธศาสนา

ความเป็นสากล หากพิจารณาทางพุทธศาสนา สามารถอธิบายทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติ หรือมี**ความเป็นสากลทั้งทางจิตใจและทางปัญญา** ทั้งนี้พุทธศาสนา อธิบายถึงความเป็นสากลที่แท้จริงว่า หมายถึง **“ทั่วกัน ทั้งหมด ทั้งโลก ไม่มีการแบ่งแยกอีกต่อไป”**

ทั้งนี้ถือ**หลักว่า ความเป็นสากลที่แท้** ทางพุทธศาสนา มองจากตัวมนุษย์ จิตใจและตัวความจริงหรือสัจธรรม

ใน**แง่ความคิด** คำสอนเกี่ยวกับ**สัจธรรม** พุทธศาสนาสอนว่า สัจธรรมหรือความจริงเป็นกลางๆ ไม่ขึ้นต่อใครหรือสิ่งใด แม้แต่ตัวพุทธศาสนาเอง เช่น หลักความจริงมีอยู่ว่า **“ไม่ว่าตถาคต (พระพุทธรูป) ทั้งหลายจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม หลักความจริงคือ กฎธรรมชาติ ก็คงอยู่อย่างนั้น... ตถาคตตรัสรู้และค้นพบความจริงนั้นแล้ว ก็มาบอก แสดง จัดตั้ง เปิดเผย แจกแจง ทำให้เข้าใจง่าย... ว่าดังนี้”** (อง.ติก.๒๐/๕๗๖)

ความเป็นสากลในแง่พุทธศาสนา ก็คือ **ความจริง หรือสัจธรรมนี้** หมายถึง ความจริงที่ไม่เข้าใครออกใคร ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ก็เป็นอย่างนั้น เช่นนี้จึงเรียกว่า เป็นสากล เป็นสากลตาม

ธรรมชาติ ตามธรรมดา ไม่ใช่เพราะมนุษย์บอกให้เป็น เช่น มนุษย์ก็ต้องกินอาหาร หรือเป็นชีวิตก็ต้องกินอาหาร หรือเราอาจพูดว่า มนุษย์เราต้องมีเครื่องนุ่งห่ม เป็นเครื่องช่วยในการดำรงชีวิต การใช้เครื่องนุ่งห่มเป็นของสากลของมนุษย์ แต่ตอนที่ว่ารูปแบบของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มชนิดนั้น ชนิดนี้ เป็นสากลหรือไม่ นั่นแล้วแต่จะยอมรับ

ดังนั้นความเป็นสากล ที่เราต้องเข้าใจให้ดีให้ถูกต้อง คือ ความเป็นสากลที่เป็นของจริง ชนิดไม่เข้าใครออกใคร จะอยู่ที่ไหน เมื่อไร หรือแม้แต่ในกาลใดก็ไม่ขึ้นกับกาลเทศะ ก็เป็นอย่างนั้น อยู่ตลอดไป

3. ลักษณะความเป็นสากลที่แท้จริง

หลักความเป็นสากลที่แท้จะมีลักษณะเป็นอย่างไร ในตัวพุทธศาสนาสามารถอธิบายทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติให้ได้ถึงระดับจิตใจและปัญญา โดยมีเครื่องตรวจสอบหรือชี้วัดสามารถนำมาฝึกมนุษย์ได้ ดังนี้⁴

3.1 ความเป็นมนุษย์ที่สากล (หลักมนุษยสากล)

หมายความว่า การตรวจสอบความเป็นสากลด้วยการมองหรือมีท่าทีในจิตใจในด้านความคิดต่อผู้อื่นว่า “คนทุกคนเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่มนุษย์ทุกคนไม่มีใครเหมือนกัน” แม้ว่ามนุษย์แต่ละคนจะไม่เหมือนกันเลยแม้แต่คู่ฝาแฝด ในแง่นี้มนุษย์และสัตว์ทั้งหมดจึงมีธรรมชาติร่วมกัน ได้แก่ มีธรรมชาติของการรักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน กลัวภัยอันตรายทั้งนั้น และร่วมกฎธรรมชาติเดียวกัน เสมอกันในกฎธรรมชาติเดียวกัน คือ ทุกคนเกิดมาแล้วย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจของการเกิดแก่เจ็บตายเหมือนกัน คือ เป็นเพื่อนร่วมกฎธรรมชาติ ด้วยกัน

ในประเด็นนี้หลักความเป็นมนุษย์ที่สากลต้องพิจารณาว่า **บรรดาคนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นมนุษย์เกิดที่ใด อยู่ที่ไหนก็ตามในโลกนี้ ไม่ควรมีการแบ่งแยก ด้วยเชื้อชาติ เพศ สีผิว พงศ์เผ่าเหล่ากอ ต้องถือว่าเป็นมนุษย์ (สากล) เหมือนกันหมด** กล่าวคือ จะเป็นคนฝรั่งเศสวันตกคนอาหรับ คนแอฟริกา คนจีน คนอินเดีย คนไทย ฯลฯ ถือเป็นคนเหมือนกันหมด การมองเห็นเป็นมนุษย์ฝรั่งเศส มนุษย์จีน ก็เพียงว่าไปตามความเป็นจริงโดยปัจจัยด้านธรรมชาติ ชาติพันธุ์เพื่อให้รู้เข้าใจรวมทั้งประโยชน์ในการปฏิบัติต่อกันเท่านั้น แต่ที่แท้คือความเป็นมนุษย์ร่วมกัน กล่าวคือ ต้องเริ่มที่ความเป็นมนุษย์ก่อน ไม่ได้เริ่มที่ความเป็นฝรั่งเศส จีน แชกหรือไทย เริ่มจากการมองเห็นผู้อื่นต้องมองว่าเป็นมนุษย์เหมือนกับเราก่อน ไม่ควรมองว่าเป็นคนชาตินั้นชาตินี้ ความเป็นสากลในจิตใจของความเป็นมนุษย์ที่สากลก็จะเกิด หรือหากเริ่มมองว่าคนนี้เป็นคนศาสนาไหน ก็เท่ากับเริ่มด้วยการแบ่งแยกทางจิตใจแล้ว ความเป็นมนุษย์สากลก็ไม่เกิดขึ้น

⁴ เรื่องเดียวกัน .

ความเป็นมนุษย์สากล จะทำให้เราคิดว่าทุกคนเป็นมนุษย์เหมือนกับเรา ดังนั้น หลักความจริงมีว่า การฆ่ามนุษย์เป็นบาป แต่หากเริ่มคิดแบ่งแยกว่า การฆ่ามนุษย์เผ่านี้ ชาตินี้ ศาสนา นี้ ต่างศาสนากันไม่เป็นบาปหรือดี ความเป็นมนุษย์ก็ไม่สากล

ตัวอย่างในอดีต เช่น ฮิตเลอร์มองว่าชาวยิวเป็นศัตรู จึงดำเนินการเพื่อกระทำต่อชาวยิว ไม่ว่าจะเป็นการฆาตกรรมหรือนำคนเหล่านั้นมาทดลองทางวิทยาศาสตร์จนเสียชีวิตเป็นจำนวนมากในสงครามโลกครั้งที่สอง เพียงเพื่อความเชื่อเรื่องผิวสีและเผ่าพันธุ์ที่ต่างไปจากตน หรือ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดาเพียงเพราะเป็นอีกเผ่าไม่เหมือนกับตน แสดงให้เห็นถึงความแตกแยกและแบ่งแยกจาก**หลักความเป็นมนุษย์ที่สากล**แล้ว ทางกฎหมายพบว่า ในกฎหมายทุกประเทศล้วนแต่แบ่งแยกเชื้อชาติและสัญชาติ เช่น พระราชบัญญัติสัญชาติ เป็นต้น การแบ่งแยกเป็นสัญชาติต่างๆ ทุกประเทศนั้น แท้จริงแล้วเป็นไปเพื่อสะดวกในการปฏิบัติต่อกันให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

ในปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวมนุษยทั้งหลายพยายามวางเกณฑ์ในการแก้ปัญหา ด้านภายนอกมีปรากฏตัวอย่าง ใน**ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน** (Universal Declaration of Human Rights) อาทิ เช่น

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต่างในตนมีเหตุผล และมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ

ข้อ 2 ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนิดใด อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น พื้นเพทางชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน การเกิด หรือสถานะอื่น นอกเหนือจากนี้ จะไม่มีการแบ่งแยกใดบนพื้นฐานของสถานะทางการเมือง ทางกฎหมาย หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนั้นจะเป็นเอกราช อยู่ในความพิพาท มิได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยอื่นใด

ข้อ 3 ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล

ข้อ 4 บุคคลใดจะตกอยู่ในความเป็นทาส หรือสภาวะจำยอมไม่ได้ ทั้งนี้ ห้ามความเป็นทาส และการค้าทาสทุกรูปแบบ

ส่วนใน**รัฐธรรมนูญของไทย (2550)** มีบัญญัติในมาตรา 4 ที่ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

วิเคราะห์: หลักความเป็นมนุษย์สากลนี้ ที่บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเหล่านี้ นับว่าเป็นความพยายามทำให้เป็นสิ่งที่ป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งในทางพุทธศาสนาเน้นจากภายในด้านจิตใจเป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนั้นในทางปฏิบัติมนุษยที่มีปัญญาย่อมพัฒนาหลักการดังกล่าวให้มีผลทางปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป และต้องยอมรับในความเป็นจริงที่มีอยู่ว่า มนุษย์ทั้งหลาย (ที่ยังไม่พัฒนาด้านจิตใจ) จะยึดถือจุดกำหนดในการแบ่งแยกมนุษย์จาก สีผิว เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ศาสนาขึ้นมาก่อน ตัวอย่างเช่น ในยุคโรมัน มี 2 ชนชั้น คือ ชนชั้นผู้ดี (Patrician) ชนชั้น

สามัญชน (Plebian-Plebs) หรือในอินเดียศาสนาพราหมณ์ แบ่งชนชั้นเป็น 4 ชนชั้น/วรรณะสี่ คือ พราหมณ์ (ร่ายมนต์ทรงไตรเพท) กษัตริย์ (ปกครองแผ่นดิน) แพศย์ (ประกอบกิจการ) ศูทร (บารอรับใช้) ในสังคมยุโรปหลังยุคกลางฝรั่งเศสมีการแบ่งเป็นกษัตริย์ (King) ขุนนาง (Nobility) นักบวช (Clergy) และไพร่ (Serfs) เป็นต้น หรือในประเทศคอมมิวนิสต์มักกล่าวอ้างว่า มีชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมกร แม้แต่สังคมไทยในอดีตจะมีระบบเจ้าขุนมูลนายและไพร่ทาสเช่นกัน เหล่านี้ล้วนเป็นความจริงที่เกิดขึ้นในอดีต แต่ปัจจุบันมักมีการโฆษณาชวนเชื่อ กล่าวอ้างเรื่องชนชั้นขึ้นมาอีก เช่น คนนี้เป็นไพร่ คนชายขอบ คนรากหญ้า พวกนี้เป็นอำมาตย์ เป็นพวกกฎหมาย (คนมีทรัพย์สินคนมั่งคั่ง) บ้าง การพยายามแบ่งแยกเช่นนี้ ยิ่งทำให้ความเป็นมนุษยสากลไม่มีทางเกิดขึ้นในสังคมไทย และการชวนเชื่ออย่างนี้จะทำให้เกิดความแตกแยกของคนมากขึ้นๆ ดังนั้นต้องถือหลักด้านจิตใจให้ได้ถึงขนาดว่าจิตใจไม่คับแคบ มองทุกคนเป็นมนุษยสากลเป็นฐานก่อน ความแบ่งแยกแตกแยกก็จะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น

ทางปฏิบัติมี**หลักเพื่อพัฒนามนุษย์**ให้ปราศจากความตระหนี่ หวงแหนกีดกันกัน (ใจแคบ) คือ **หลักมัจฉริยะ** (ซึ่ง หมายถึง ความตระหนี่, ความหวง, ความคิดกีดกันไม่ให้ผู้อื่นได้ดีหรือมีส่วนร่วม เป็นกิเลสกลุ่มโทสะ) 5 ประการ เพื่อแก้ไขปัญหาคำขัดแย้งของมนุษย์ ดังนี้⁵

1) อาสวมัจฉริยะ: ความตระหนี่ หวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องที่อยู่ ที่อาศัย (ดินแดน) เช่น การที่ภิกษุหวงเสนาสนะ กีดกันผู้อื่นหรือผู้มีใจพอกตนได้เข้าอยู่ ปัจจุบันเห็นได้ชัดเกี่ยวกับปัญหา ดินแดนเขตแดนที่พิพาทกันระหว่างรัฐกับรัฐในทั่วโลก เป็นต้น

2) กุลมัจฉริยะ: ความตระหนี่ หวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องตระกูล หวงสกุล ชาติพันธุ์ เช่น กรณีศากยะวงศ์ต้องสูญเสียไปจากอินเดีย

3) ลาภมัจฉริยะ: ความตระหนี่หวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องทรัพย์ ผลประโยชน์ของตนแสวงหา เกือบไว้มากๆ เพื่อตน ไม่อยากให้ผู้อื่นได้ทรัพย์

4) วัฒนมัจฉริยะ: ความตระหนี่หวงแหนกีดกันกันด้วยวรรณะ สีผิว ไม่พอใจให้ผู้อื่นสวยงามก็ดี หวงคุณวัฒนธรรมคือ คำสรรเสริญคุณ ไม่อยากให้ใครมาดีคุณความดีแข่งกับตน หรือ ไม่พอใจได้ยินคำสรรเสริญคุณผู้อื่นก็ดี ตลอดจนการแบ่งชั้นวรรณะกัน

⁵ พจนานุกรมฉบับพุทธศาสน์: ฉบับประมวลธรรม, (2551), (กรุงเทพฯ: บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด), 172-173.

5) รัชมมัจฉริยะ: ความตระหนักรู้แห่งหนึ่งเกิดขึ้นกันด้วยเรื่องวิชาความรู้ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา ไม่ยอมสอน ไม่ยอมบอกผู้อื่น กลัวเขาจะรู้เทียมเท่าหรือเกินตน ปัจจุบันนี้เห็นได้ชัดในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา หรือระบบลิขสิทธิ์ต่างๆ ทั่วไป

ถ้าจัดการความหวงแหนเกิดขึ้นทั้งห้าประการนี้ไม่ได้ มนุษย์จะขัดแย้งกันต่อไป ต้องแย่งชิง จนถึงการทำสงครามกันเรื่อยไป แต่หลักมนุษยสากล ในเรื่องมัจฉริยะ 5 นี้ทางพุทธศาสนา มิได้หมายความว่า ไม่ให้ยึดถือในถิ่นที่อยู่ ในทรัพย์ ในความรู้ต่างๆ เหล่านี้เลย หรือไม่ให้อำนาจใด จะกลายเป็นสุดโต่ง (เป็นโมหะ) กล่าวคือ ต้องรู้ให้เท่าทันความจริงด้วยปัญญาตามเหตุตามผล ว่า สิ่งเหล่านี้ หากเรายึดถือหวงแหนเกิดขึ้นกันอยู่ ย่อมเป็นการยึดมั่นถือมั่นที่ผิด การที่เราตั้ง สิ่งเหล่านี้มา เพื่อให้มนุษย์มีหลักเกณฑ์กติกาและขอบเขตขั้นตอนที่ถูกต้อง และเพื่อให้มนุษย์ ปฏิบัติและอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุข ตัวอย่างเช่น การที่มนุษย์มาแบ่งพื้นที่อยู่อาศัยแบ่งเขตที่ดิน (หลักสมมติ จัดตั้งที่เรียกว่า **กรรมสิทธิ์**) ก็เพื่อให้ปฏิบัติ ให้อยู่ร่วมกันด้วยดีเป็นสุข (จุดมุ่งหมาย ที่แท้จริง) ด้วยสติปัญญาของมนุษย์จึงจัดตั้งวางระบบกำหนดเขตดินแดน ถิ่นที่อยู่ เขตบ้านเขต ที่ดิน เป็นการให้สมมติ (เขตแดนกรรมสิทธิ์) ให้ถูกต้อง จะได้มีวิธีปฏิบัติต่อกันได้ถูกต้อง ขยาย ออกไป โดยไม่ควรเอาสมมติมาบีบมาแบ่งแยกทำลายกันด้วยการอ้างยึดถือหวงแหนกันที่เรียกว่า มัจฉริยะ ดังกล่าว

3.2 ความรักที่เป็นสากล

จากหลักความเป็นมนุษยสากล ก็ออกไปสู่ท่าทีต่อกัน กล่าวคือ เพราะเหตุที่ว่ามนุษย์ แต่ละคน เป็นชีวิตที่รักสุขเกลียดทุกข์ จึงอยากอยู่กันด้วยดีมีความสุข ตัวเราอันใด ผู้อื่นก็ฉันนั้น ความปรารถนาดีต่อตนเอง ก็ควรปรารถนาดีต่อผู้อื่น ท่าทีนี้ คือ ความรักที่เป็นสากลระหว่าง มนุษย์ด้วยกันแสดงออกมาเป็น “เมตตา” (Universal Love) หลักการเมตตาสากล หมายความว่า เมื่อเป็นมนุษย์ด้วยกันแล้ว ปกติการอยู่ร่วมกันด้วยดี เราต้องมีท่าทีในจิตใจให้มีความรักหรือ มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ปรารถนาดี ไม่คิดโกรธกันหรือไม่คิดร้ายกันต่อทุกคนและสรรพสัตว์ เสมอกัน

ปัญหาก็คือ เวลาใช้หลักเมตตาผิด กล่าวคือ มีความรักหรือเมตตาแต่พวกตน หากเป็นคนพวกอื่นหรือต่างสีผิวเผ่าพันธุ์กันกับตนหรือต่างศาสนา กัน กลับไม่มีความรักความเมตตา เสมอกัน กลายเป็นความเกลียดชัง หลักเมตตาสากลนี้นับเป็นคุณธรรมในจิตใจซึ่งเป็นระดับ พื้นฐานเบื้องต้นในการปฏิบัติต่อผู้อื่น ซึ่งถือว่า มนุษย์ควรมีความรัก ความปรารถนาดี (มีเมตตา) อยากให้เขาผู้อื่นสิ่งอื่นมีความสุข แม้ไม่ตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า

ในแง่ความเข้าใจเกี่ยวกับความรัก คนทั่วไปมักเข้าใจไปว่าคือ **ความต้องการสิ่งนั้นหรือ คนนั้นมาทำให้เราเป็นสุข** มาสนองความต้องการปรารถนาของบุคคล (ความอยากได้เขามาบำเรอความสุข) ความหมายแบบนี้จะทำให้ท่าทีการปฏิบัติต่อสิ่งอื่นหรือผู้อื่นไม่ถูกต้อง กล่าวคือ ท่าทีแบบถูกใจชอบใจ การอยากได้เขามาบำเรอความสุขแก่ตนหรือมาทำให้ตนมีความสุข เรียกว่า **ราคะ** จะทำให้คนเห็นแก่ตัวเบียดเบียนแย่งชิง เกิดทุกข์ง่าย ตัวอย่างทั่วไปคือ ความรักแบบ หมู่มสวาทในสังคม

ความหมายที่แท้ที่ถูกต้องของ**ความรัก** จึงหมายถึง **ความต้องการให้สิ่งนั้นหรือคนนั้นมีมีความสุข หรือเป็นสุข** (ความอยากให้เขามีความสุข ความต้องการให้คนอื่นเป็นสุขหรืออยู่ดีมีสุข) เช่น ท่าที่พ่อแม่รักลูก คือ อยากให้ลูกเป็นสุขอยากเห็นลูกเป็นสุข ขณะเดียวกันลูกก็ต้องรักพ่อแม่ด้วยเห็นความดีของพ่อแม่ที่กระทำต่อลูกๆ จึงรักพ่อแม่ด้วยความดีของพ่อแม่ ท่าที่ของความรักในแบบที่อยากให้เขามีความสุขนี้เรียกว่า เมตตา จะทำให้เกิดความชื่นชมเกิดเป็นศรัทธา มีความรักความนิยมชมชื่นในคุณสมบัติของบุคคลที่ดั่งาม ความรักที่ไร้ทุกข์ต้องพัฒนาปัญญาให้สูงขึ้นด้วยการค้นคว้าด้านความรู้ปัญญา ซึ่งจะทำให้เห็นความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงก็จะไม่ทุกข์หรือไร้ทุกข์ได้ หรือมีความรักเหนือศรัทธา หรือรักด้วยปัญญา กล่าวคือ เป็นความรักที่ไร้พรมแดน ในแง่ที่เป็นความรักต่อมนุษย์และสรรพสัตว์เสมอกันถ้วนหน้า จึงเป็นสากลจริง

3.3 ความจริงที่เป็นสากล (กฎกติกาสากล)

หลักความจริงที่เป็นสากลหรือกฎกติกาสากล หมายความว่า **การกระทำเหตุปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมได้รับผลอย่างนั้น ไม่ว่าที่ไหนเมื่อใด ไม่จำกัดด้วยกาลเทศะหรือกลุ่มชน** ตัวอย่างเช่น มนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนผิวสีเผ่าพันธุ์แตกต่างกันอย่างไร หากกระทำการใดๆ ลงไปย่อมได้ผลตามนั้น ไม่ใช่ว่า ถ้าเป็นมนุษย์พวกนี้ หากทำอย่างนี้จะได้รับผลแบบนี้ แต่หากเป็นมนุษย์อีกพวกหนึ่ง จะไม่ได้รับผลนี้ จึงต้องมีหลักความจริงแห่งกฎธรรมชาติว่า “ทำเหตุปัจจัยอะไรต้องได้รับผลอย่างนั้นเหมือนกันไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในโลกนี้” หรือหลักความเป็นไปตามเหตุปัจจัย นี้แหละคือ กฎกติกาสากล เช่น

ความจริงที่ว่า หากเป็นมนุษย์ ทำดีไม่ว่าชาติไหนศาสนาไหนก็ต้องได้ไปสวรรค์ หากทำชั่วไม่ว่าคนชาติไหนศาสนาไหนก็ไปนรกเหมือนกันทั้งหมด ไม่มีการแบ่งแยกว่าคนพวกนี้ต้องทำอย่างนี้เท่านั้น จึงไปสวรรค์ได้ หรือคนพวกนั้นต้องทำอย่างนั้นจึงไปนรก หลักความจริงดังกล่าวพุทธศาสนาไม่มีการบังคับว่าให้ทำ และไม่ขู่ด้วยการลงโทษ ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ไม่บังคับใครสอนให้รู้ว่าความจริงเป็นอย่างนั้น เมื่อกระทำแล้วที่ไหนต้องได้รับผลเหมือนกันหมด เกิดผลดีหรือผลเสียก็เป็นไปตามธรรมชาติของมันเอง เป็นเรื่อง que ทุกคนสามารถพิจารณาด้วยสติปัญญาของตนเอง

หลักการความเป็นสากลทั้งสามประการดังกล่าวมานี้ เป็นหลักการเพื่อลดความขัดแย้งและเพื่อสร้างสันติภาพ แม้ว่าจะเป็นที่เห็นกันว่าเป็นเรื่องยาก แต่ต้องถือหลักว่า “จะเป็นเรื่องยากหรือไม่ยาก ทุกคนต้องปฏิบัติ” โดยการพัฒนาคนด้านการศึกษา ซึ่งหากมนุษย์ยอมรับหลักการนี้ก็จะไปสร้างมาตรการสร้างกฎกติกา มาดูแลกันหรือให้ลดขอบเขตการเอาเปรียบกัน

นี่คือทางแก้ปัญหาการแบ่งแยกภายในทางจิตใจ เพื่อให้การแบ่งแยกภายในอกระหว่างกันลดลงหรือหมดไป สลายความขัดแย้ง แย่งชิงเบียดเบียน นำไปสู่สันติภาพที่แท้จริง แก้ไขด้วยการศึกษาซึ่งบรรดาครูอาจารย์ผู้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความรู้ให้แก่นักเรียนนักศึกษาให้ถูกต้องถูกทาง เพื่อสันติภาพทั้งภายในและสันติภาพภายในบุคคลจะบังเกิดขึ้นต่อไป

4. ตัวอย่างหลักสากลเกี่ยวกับการทำวิจัยในมนุษย์

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาการหลายด้านของมนุษย์ เกิดจากการวิจัย การทดลอง ค้นคว้าโดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และด้านการแพทย์ ส่วนหนึ่งได้ผลวิจัยออกมาโดยการทดลองวิจัยในมนุษย์หรือจำเป็นต้องใช้มนุษย์เป็นอาสาสมัครในการทำวิจัย ในอดีตที่ผ่านมา บางส่วนทดลองหรือวิจัยในมนุษย์โดยไม่มีการคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ด้วยกัน มีการหลอกลวง บังคับหรือขู่เชิญโดยไม่สมัครใจ เสมือนกับการใช้สัตว์ทดลอง บทเรียนสำคัญภายหลังสงครามโลก ครั้งที่สอง เมื่อแพทย์นาซีเยอรมันจับคนยิวมาทดลองทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดการฟ้องร้องขึ้นเป็นคดีในศาลพิจารณาคดี เกิดเป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทดลองในมนุษย์ที่เรียกว่า Nuremberg Code (1947) มีหลักการหนึ่งที่สำคัญ คือ⁶

“ต้องได้รับความยินยอมโดยสมัครใจ ปราศจากการบังคับทุกรูปแบบและก่อนที่จะให้ความยินยอม ผู้ยอมตนให้ทดลองต้องได้รับการบอกกล่าวเกี่ยวกับอันตรายก่อน” (หลักความยินยอม: Consent)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1964 ที่ประชุมใหญ่สมัชชาแพทยสมาคมโลก (World Medical Assembly) ได้มีคำประกาศเฮลซิงกิ (Helsinki Declaration) มีหลักการสำคัญได้แก่ การทดลองวิจัยทางการแพทย์ในมนุษย์ แพทย์ต้องคำนึงถึงสุขภาพของผู้เข้าร่วมศึกษาวิจัยมาก่อนผลประโยชน์ทางวิชาการและสังคม, การศึกษาวิจัยทางการแพทย์ต้องถูกต้องตามมาตรฐานจริยธรรมที่ส่งเสริมการเคารพในมวลมนุษยและปกป้องสุขภาพและสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย, ควรให้ความระมัดระวังอย่างเหมาะสมในการวิจัยที่อาจเกิดอันตราย และต้องยื่นข้อเสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมก่อนทำวิจัยหรือทดลองในมนุษย์

อย่างไรก็ตาม หลักสากลที่เกี่ยวกับการทำวิจัยในมนุษย์ ที่ถือว่าแพร่หลายมากที่สุด กล่าวคือ ครอบคลุมการวิจัยทางการแพทย์ คือ The Belmont Report (ค.ศ. 1967) มีสามประการได้แก่⁷

1. หลักการเคารพในบุคคล (Respect for Person)
2. หลักคุณประโยชน์ (Beneficence)
3. หลักความยุติธรรม (Justice)

ทั้งนี้การทำวิจัยในปัจจุบันโดยเฉพาะสาขาทางการแพทย์ ที่เกี่ยวข้องกับทดลองวิจัยในมนุษย์ต้องผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมประจำสถาบันนั้นๆ ก่อนที่จะดำเนินการ

⁶ แสง บุญเฉลิมวิภาส, (กันยายน 2541), “กฎหมายและปัญหาจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในคน,” วารสารนิติศาสตร์, 28 (3), 472 - 473.

⁷ ธาดา สืบหลินวงศ์, (2551), แนวทางจริยธรรมการทำวิจัยในคนในประเทศไทย พ.ศ. 2550, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 6-9.

ลงมือทำวิจัย เพื่อเป็นหลักประกันว่าอาสาสมัครหรือผู้ที่เข้าร่วมในโครงการวิจัยจะได้รับการปกป้องคุ้มครองให้การทำวิจัยนั้นอยู่ในกรอบของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตลอดจนเพื่อให้การทำวิจัยเป็นไปตามมาตรฐานสากลของการทำวิจัยในมนุษย์ ทั้งนี้หลักการดังกล่าวและการพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ได้เริ่มครอบคลุมไปยังสาขาวิชาอื่นนอกจากทางการแพทย์แล้ว กล่าวคือเริ่มมีคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แล้ว

วิเคราะห์: เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของ The Belmont Report กับหลักสากลในพุทธศาสนาสามประการคือ ความเป็นมนุษย์ที่สากล ความรักที่สากล และความจริงหรือกฎกติกาสากล จะพบว่า

ในหลักข้อแรกนั้น คือ หลักสิทธิมนุษยชน นั่นเอง (Human Right) ได้แก่ การให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การให้ความเคารพในการมีอิสระในการตัดสินใจเข้าร่วมทดลองวิจัย รวมทั้งของบุคคลผู้อ่อนแอ ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้ป่วยทางจิต นักโทษ, การให้ความเคารพในสิทธิส่วนตัว รักษาความลับของอาสาสมัครผู้เข้าร่วมวิจัย เมื่อเทียบกับทางพุทธศาสนาแล้ว หลักการเคารพในบุคคล ก็คือ ส่วนหนึ่งหรือเป็นเพียงส่วนย่อยของหลักความเป็นมนุษย์สากลนั่นเอง

ในหลักข้อสองนั้น หลักคุณประโยชน์ คือ การพยายามหาความสมดุลระหว่างประโยชน์ที่จะได้รับกับความเสี่ยงที่จะก่ออันตรายขึ้น โดยหลักแล้ว การวิจัยในมนุษย์ไม่ควรให้เกิดอันตรายต่อผู้เข้าร่วมทดลองวิจัย แต่ต้องยอมรับความจริงว่า คงเป็นไปได้ยากที่จะไม่ก่ออันตรายเลย ดังนั้นการวิจัยในมนุษย์จะต้องลดอันตรายให้น้อยที่สุดหรือให้เกิดความปลอดภัยมากที่สุด หลักความเสี่ยงที่จะก่ออันตรายนั้น นอกจากทางร่างกาย จิตใจแล้ว ยังรวมถึงด้านเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคล กลุ่มชนด้วย เมื่อเทียบกับหลักในพุทธศาสนาที่มีว่า “ยอมเสียสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต ยอมเสียชีวิตเพื่อรักษารธรรม” หรือ การคำนึงถึงประโยชน์ที่ใหญ่กว่าหรือประโยชน์ที่มากกว่า ด้วยเจตนาที่ดีและปัญญาค้นคว้าเต็มที่ถ่องแท้แล้ว พุทธศาสนายอมรับว่าอาจจำเป็นต้องสละประโยชน์ที่น้อยกว่าหรือต่ำกว่าได้

ในหลักข้อสามนั้น หลักความยุติธรรม หมายถึง การวิจัยต้องปฏิบัติต่ออาสาสมัครแต่ละคนหรือกลุ่มอย่างถูกต้องเท่าเทียมกัน กระจายภาระและประโยชน์อย่างทั่วถึง มีหลักในการคัดเลือกและการคัดออกของอาสาสมัครผู้เข้าร่วมวิจัย โดยคำนึงว่า ไม่ควรแสวงหาประโยชน์จากการทำวิจัยเพื่อหวังเพียงความก้าวหน้าทางวิชาการเท่านั้น หลักความยุติธรรม หากเทียบกับหลักในพุทธศาสนา ก็คือ หลักความจริงหรือกฎกติกาสากลในข้อที่สามของหลักสากลในทางพุทธศาสนาที่ทุกคนไม่ว่าชนชาติใดหากกระทำความผิดลงไป ผลที่ได้รับเหมือนกันทั้งหมด คือความยุติธรรม ในความจริงที่ได้รับผลจากการกระทำหรือการกระทำเหตุใด ย่อมได้ผลตามที่ตนกระทำทุกคนเหมือนกันหมดทั่วไป

5. สรุป

หลักสากลหรือความเป็นสากลในสังคมไทย หากทำความเข้าใจและวิเคราะห์อย่างถ่องแท้ จะพบว่า มีความกำกวม และน่าจะเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือหลงเข้าใจไปแบบตะวันตก ที่ว่า เป็นเรื่องที่ยอมรับกันทั่วไปหรือเป็นสิ่งที่คนยอมรับกันมากๆ เช่น เสื้อผ้าชุดสากล หรือดัชนีวัดความเป็นสากลในเรื่องความเจริญ ความสำเร็จด้านต่างๆ

หลักสากลหรือความเป็นสากลที่แท้จริง ในพุทธศาสนาแม้ว่าจะมีลักษณะเป็นนามธรรมค่อนข้างมากแต่ก็ถือได้ว่าครอบคลุมในสรรพสิ่งทั้งหลายรวมทั้งการกระทำของมนุษย์ ในแก่นิยามของความเป็นสากลพุทธศาสนาอธิบายว่า “สากล คือ ทัวกัน ทั้งหมด ทั้งโลก ไม่จำกัดไม่ถูกแบ่งแยกด้วยบัญญัติของมนุษย์” ไม่ขึ้นต่อใคร ไม่ใช่ความรู้สึกของคนต่อความจริงนั้นไม่เป็นสากลเพราะเป็นของเฉพาะตัวของแต่ละคนไม่เท่ากัน หลักสากลเป็นท่าทีพื้นฐานต่อความจริงที่เป็นกลางๆ ในสิ่งที่เรียกว่า “สังขาร” โดยพุทธศาสนามีการจัดแบ่งหลักความเป็นสากลอยู่สามประการ คือ ความเป็นมนุษย์สากล หลักเมตตาสากล และความจริงหรือกฎกติกาสากล

เมื่อเปรียบเทียบกับการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งเป็นการทดลองค้นคว้าที่ใช้คนเป็นสิ่งที่ทดลองหรือเกี่ยวกับคนในการวิจัยทดลองต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาหรือการรักษาอาการของโรคต่างๆ การค้นคว้าเพื่อค้นพบวิทยาการใหม่ๆ หลักเคียงที่จะเกี่ยวข้องกับการทดลองในคนได้ยาก โดยเฉพาะในทางการแพทย์และทางสาขาวิทยาศาสตร์ จึงมีความพยายามวางกฎควบคุมในการทดลองในคน ที่เรียกว่าจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มีหลักสามประการที่ตะวันตกวางไว้เกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์ คือ หลักเคารพบุคคล หลักคุณประโยชน์และหลักความยุติธรรม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักสากลของพุทธศาสนาแล้ว หลักจริยธรรมการวิจัยทดลองในคนก็คือ ส่วนหนึ่งของหลักสากลในทางพุทธศาสนานั้นเอง ในการดำเนินชีวิตทุกด้านไม่เฉพาะการวิจัยในมนุษย์ หากทำความเข้าใจในหลักสากลของพุทธศาสนาให้เชื่อมโยงไปยังส่วนอื่นๆ หรือศาสตร์อื่นๆ แล้ว จะช่วยให้ความขัดแย้งในหมู่มนุษย์ลดลงได้ เพราะมีความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักสังขาร ปัญหาหรือความขัดแย้งก็ย่อมลดลงได้อย่างแน่นอน หากมนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงหรือเข้าใจในหลักสากลของพุทธศาสนาให้ถ่องแท้แล้ว ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้น ดำรงอยู่ แม้ในจิตใจของตนเอง และยากที่จะทำให้เกิดสันติภาพที่แท้จริงและยั่งยืนได้

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **ธรรมบรรยายชุด: วิกฤตบ้านเมืองวันนี้โอกาส
ที่มีควรเป็นของใคร? เรื่องที่ 13 วิธีสู่สันติภาพ** (เครื่องบันทึกเสียง). นครปฐม: วัด
ญาณเวศกวัน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **ธรรมบรรยายชุด: ถ้าไปถึงปัญญา ก็ไม่มีหลง
หาจริยธรรมสากล เรื่องที่ 1** (เครื่องบันทึกเสียง). นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). **มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลก
ภวัตน์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวดยจำกัด.
- ธาดา สืบหลินวงศ์. (2551). **แนวทางจริยธรรมการทำวิจัยในคนในประเทศไทย พ.ศ. 2550**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสง บุญเฉลิมวิภาส. (กันยายน 2541). กฎหมายและปัญหาจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในคน,
วารสารนิติศาสตร์. 28 (3), 472 - 473.